

De Robin Hood van Amsterdam had zijn rovershol in de Jordaan

8 mei 2024

Een meesterdief die door het hele land toeslaat en steelt van de rijken voor de armen. Het klinkt als Robin Hood, maar het was niemand minder dan de Amsterdamse dief Sjako. Volgens de legende had hij zijn rovershol in de Jordaan. Het Fort van Sjako werd het genoemd, met geheime achterkamers en gangetjes waar de politie niet mocht komen.

De legende van Sjako wordt genoemd in het boek *Toen ik jong was* van Justus van Maurik. Het verhaal werd hem verteld "door een man op straat die het van zijn grootvader had gehoord die het op zijn beurt weer van zijn vader wist".

Jacob uit Pruisen

Sjako werd in 1690 geboren als Jacob Frederik Balck, in de Pruisische stad Königsbergen. Zijn vader zat in het leger en was in de buurt van Hamburg gesitueerd. Jacob en zijn moeder wilden vader daar opzoeken, maar toen zij aankwamen bleek de goede man te zijn verdwenen. Gesneuveld of gedeserteerd? Niemand wist het. Nadat Jacobs moeder een nieuwe man ontmoette en nog een zoon baarde, vertrok het gezin naar Nederland.

Begin van de legende

Jacobs stiefvader vervalste in Nederland vergunningen om te kunnen collecteren voor afgebrande kerken, dorpen en steden in naoorlogse gebieden. Het geld stak hij in eigen zak. Jacob deed een tijdje met hem mee, maar sloot zich uiteindelijk aan bij het Zweedse leger. Hij deserteerde in 1710 en werd de leider van een bende dieven, de Zwarte Bende. Jacob werd Jaco, wat al snel verbasterde tot Sjako. Het was het begin van een legende.

De Zwarte Bende

De Zwarte Bende vestigde zich volgens het verhaal van Van Maurik in Amsterdam, in rijtjeshuizen aan de Elandsgracht. Het was de uitvalsbasis voor Sjako's roof- en strooptochten. Een rij oude, lelijke panden die aan alle kanten lekten en geen kalk meer in

de voegen hadden. De zogenoemde huurkazerne was overbevolkt, werd bewoond door ongere lieden en bestond uit een wirwar van kamertjes, gangen en ontsnappingstunnels.

Fort van Sjako

Het was een oude Amsterdamse gewoonte om meerdere grote huizen naast elkaar een fort te noemen, en al snel noemden de buurtbewoners de nummers 71 tot en met 77 aan de Elandsgracht het fort van Sjako. De rijkere Jordanezen spraken er schande van, maar Sjako was populair in de buurt. Hij had een goed gevoel voor humor en was slim en welbespraakt. Hij pleegde zijn misdaden nooit in Amsterdam, waardoor de Amsterdamse bevolking hem goedgezind was. Ook deelde hij zijn rijkdommen.

Moordenaar, inbreker en dief

"Sjako was allemachtig best voor de armoeiige mense. Een edelaardig mens die alleen van de rijkdom gapte. Had ie z'n slag geslage en zat ie dik in de cente, dan gaf ie d'r rejaal van weg", zo schreef schrijver Jacob van Lennep. Sjako was een moordenaar, een inbreker en een dief, en pleegde zijn misdaden vaak samen met zijn liefje, prostituee Griet Lommers. Maar hij had volgens de legende ook een 'rechtvaardig, edel hart'. Daar zullen zijn slachtoffers anders over hebben gedacht. Neem bijvoorbeeld de weduwe in Zevenhoven, die Sjako de 'hals omdraaide en de wervelbeenen van de hals uit malkanderen drong'. Rechtvaardig en edel hart? Ammehoela.

Fictie en legende

Inmiddels heeft onderzoek uitgewezen dat de Zwarte Bende niet meer dan een verzinsel was van schrijver Jacob van Lennep. Ook het fort heeft zeer waarschijnlijk nooit bestaan. De huizen aan de Elandsgracht waren in die tijd in bezit van de Gereformeerde Diaconie en de familie Magen. Het lijkt onwaarschijnlijk dat zij een rovershol zouden hebben getolereerd. Maar Sjako? Die bestond wel. Uit historische verslagen en boekwerken blijkt dat Sjako woonde in zijstegen van de Warmoesstraat en logeerde in kroegen van vrienden. Hij had ook een bende van dieven, maar hoe die heette, weten we niet.

Gezegdes met Sjako

Toch is het fort van Sjako ingeburgerd in Amsterdam. In de Jordaan zegt men nog weleens 'je maakt er een fort van Sjako van' wanneer iemand er een rotzootje van maakt. Of 'het lijkt wel het fort van Sjako' over de rommel in huis. Maar ook in Amsterdam Oost kennen ze Sjako en zijn fort. Iemand die uit het fort van Sjako komt is schorriemorrie, vinden ze in de Javastraat. Daar loop je als nette bewoner met een boog omheen.

Onthoofd op de Dam

Op 6 augustus 1718 werd meesterdief Sjako op 28-jarige leeftijd ter dood veroordeeld. Hij werd geradbraakt en onthoofd op de Dam en stierf zonder zijn mededieven te verraden. De beul hing wat er over was van zijn lichaam op als vogelvoer op het galgenveld op de Volewijk. Maar zijn legende? Die leeft immer voort.

Lees ook

- › [Word leraar in Amsterdam voor de Ciskes van nu](#)
- › [De Amsterdamse Bonnenkoningin smokkelde duizenden voedselbonnen](#)
- › [Bezet Amsterdam: de plekken van de Duitse terreur](#)

Blijf op de hoogte!

[Schrijf u nu in](#) voor de Nieuwsbrief Amsterdam en ontvang wekelijks nieuws, tips en mooie verhalen over de stad en uw stadsdeel.

› [Ik wil de nieuwsbrief](#)

Deel deze pagina

[Facebook](#)

[Twitter](#)

[LinkedIn](#)

[WhatsApp](#)

[Mastodon](#)

[Print deze pagina](#)